

***Elsődleges és másodlagos digitális
egyenlőtlenségek változása Európában
az ezredforduló után***

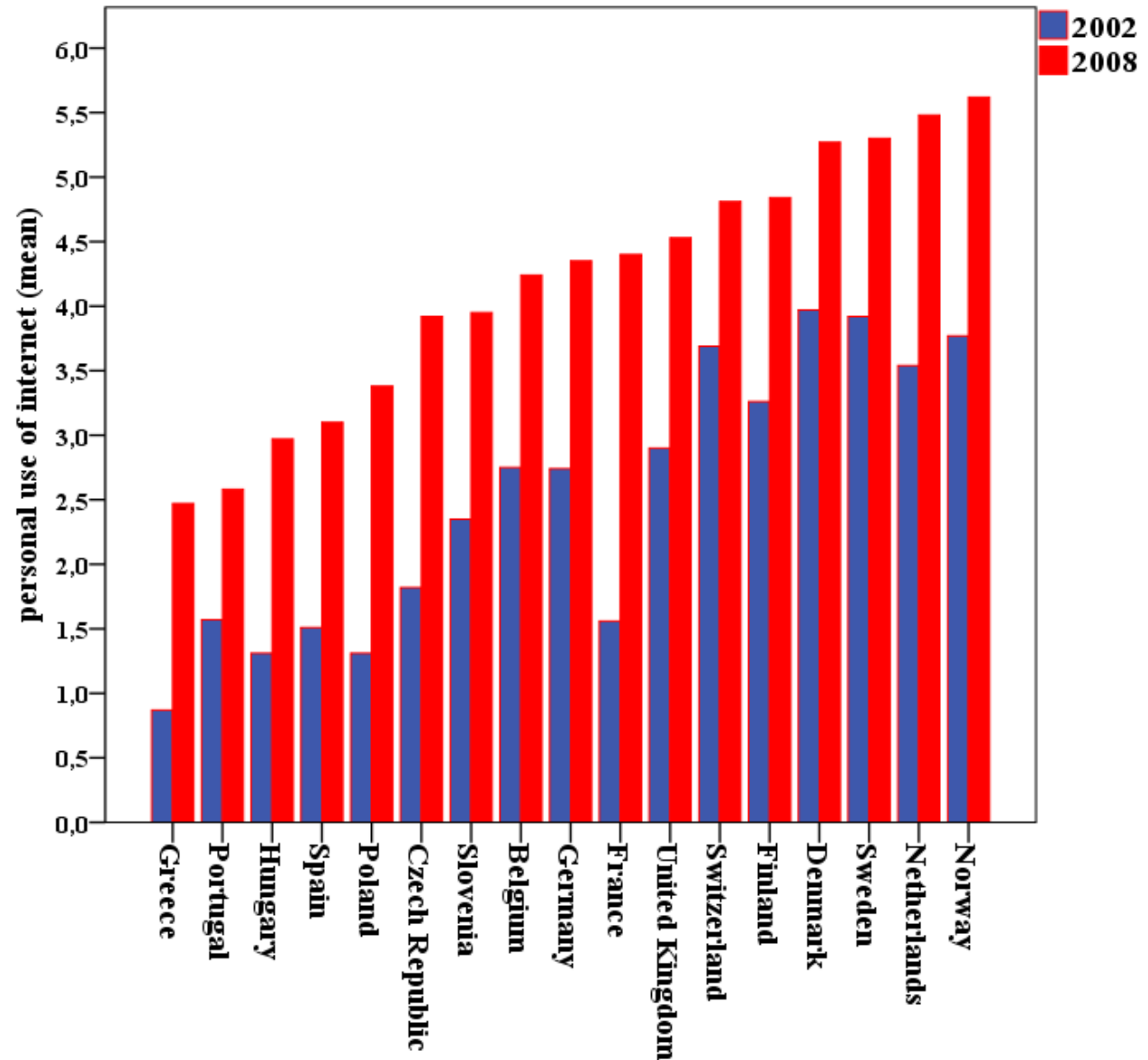
Prazsák Gergő

**MSZT, Konfliktus és társadalmi innováció
Budapest, 2010. november 6.**

Szélesebb körű hozzáférés, gyakoribb használat

Milyen gyakran használja az Internetet, a világhálót vagy az e-mailt – otthon, a munkahelyén, vagy más helyen – **magáncélra**?

- 0 - nincs hozzáférésem
- 1 - sohasem
- használok magáncélra
- 2 - ritkábban, mint havonta egyszer
- 3 - havonta egyszer
- 4 - havonta többször is
- 5 - hetente egyszer
- 6 - hetente többször
- 7 - minden nap

A csapatok

elsődleges digitális egyenlőtlenségek

- életkor
- háztartás nettó bevétele
- háztartásnagyság
- nem
- lakóhely településtípusa

másodlagos digitális egyenlőtlenségek

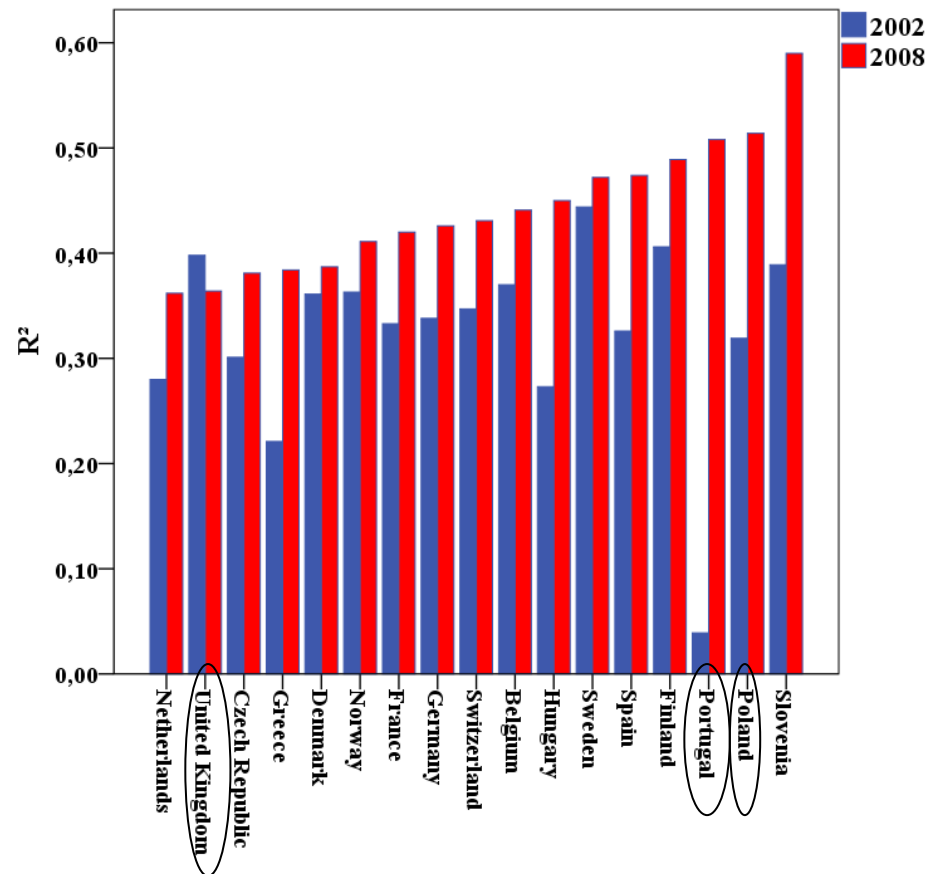
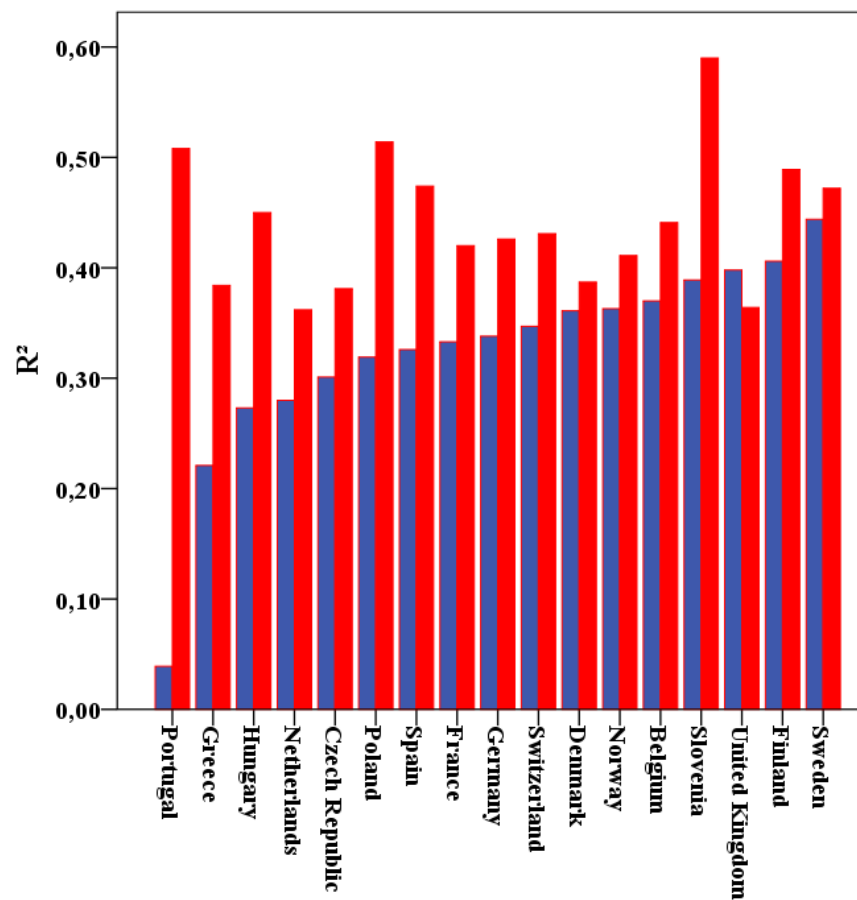
-bizalom

1. „Általánosságban Ön mit mondana? A legtöbb emberben meg lehet bízni, vagy inkább azt, hogy nem lehetünk elég óvatosak az emberi kapcsolatokban?”
2. „Gondolja, hogy a legtöbb ember megpróbálná kihasználni Önt, ha alkalma nyílna rá, vagy igyekeznének tisztességesek lenni?”
3. „Ön szerint az emberek inkább csak magukkal törődnek, vagy általában segítőkészek?”

- S.H. Schwartz: értékek (10)

iskolai végzettség

Növekvő magyarázott variancia azonosíthatóbb egyenlőtlenségek

Elsődleges digitális egyenlőtlenségek

-az internet megjelenésével szinte azonos időben merült fel a kérdés: a meglévő társadalmi egyenlőtlenségek csökkennek-e (DiMaggio et al. 2001)

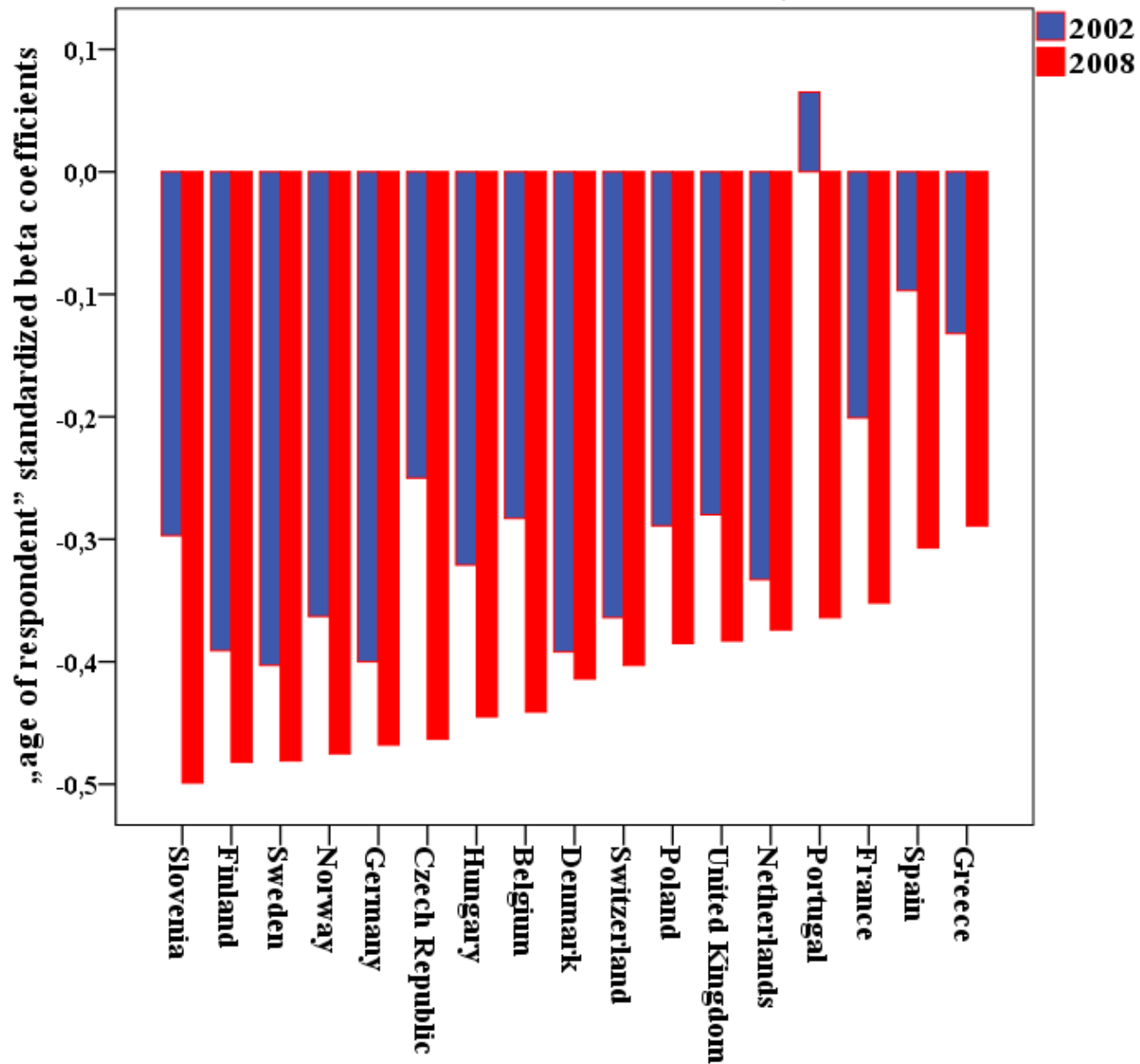
-globális (intercultural) és társadalmi megosztottságok (intracultural)

-hozzáférés és használat

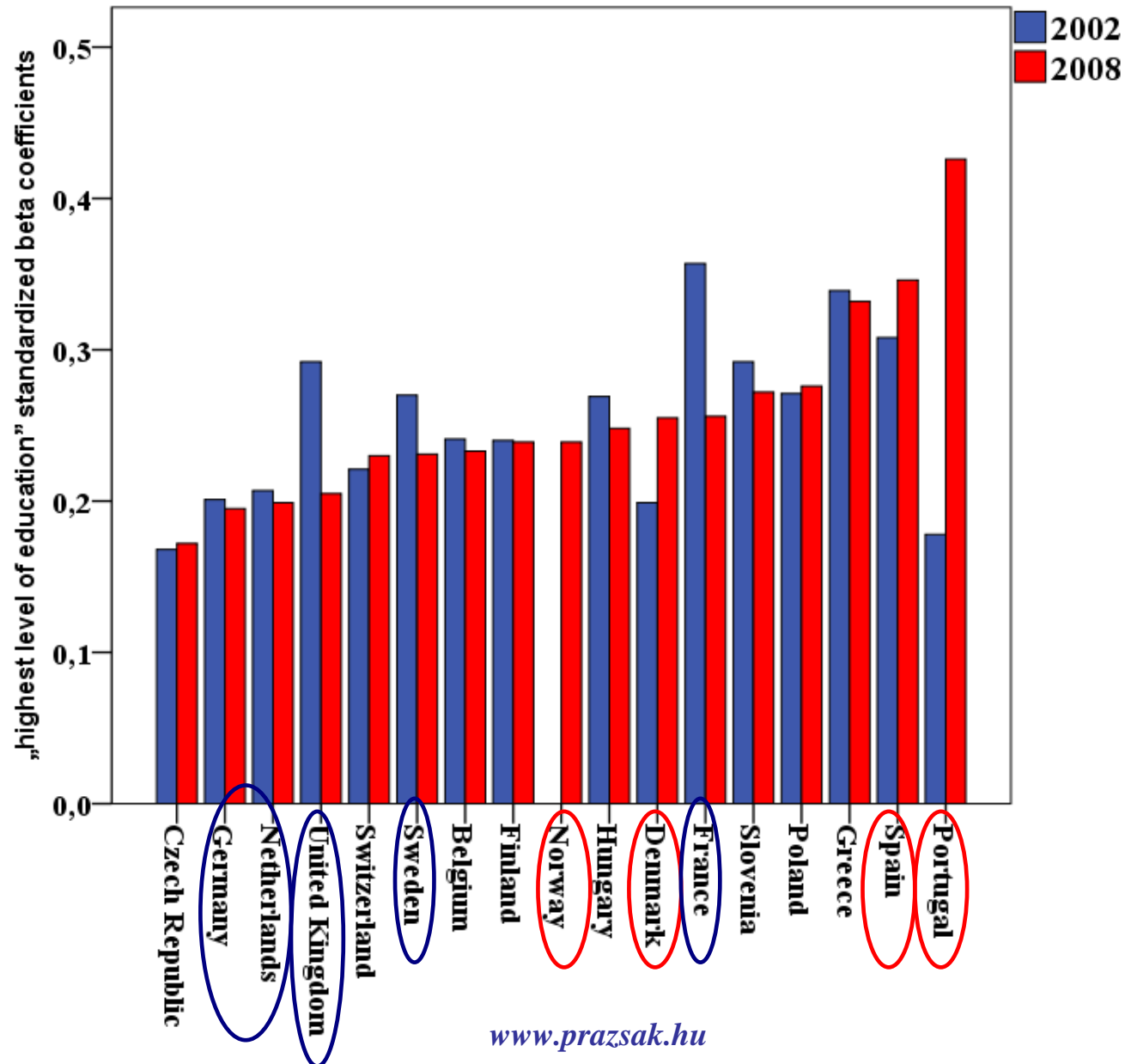
-materiális és kognitív gátak (Desswffy- Rét 2005), objektív és szubjektív gátak (Bognár – Rét 2005)

-elsődleges egyenlőtlenségek: szociodemográfiai különbségekből adódó egyenlőtlenségek (Castells)

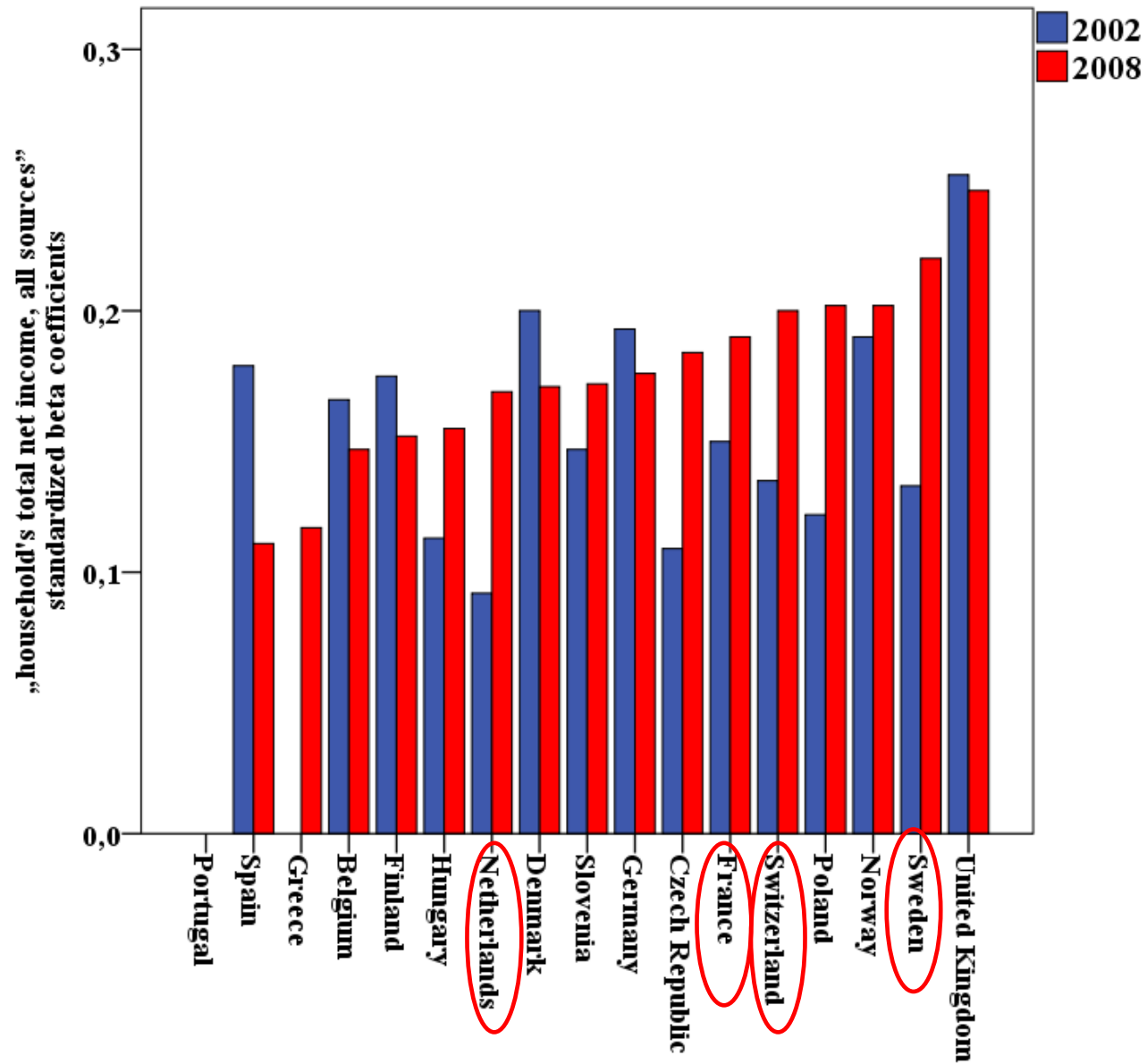
Széleskörű használat, erőteljes életkori hatás

Erőteljesebb életkori hatás: kevésbé erőteljes iskolai végzettség hatás

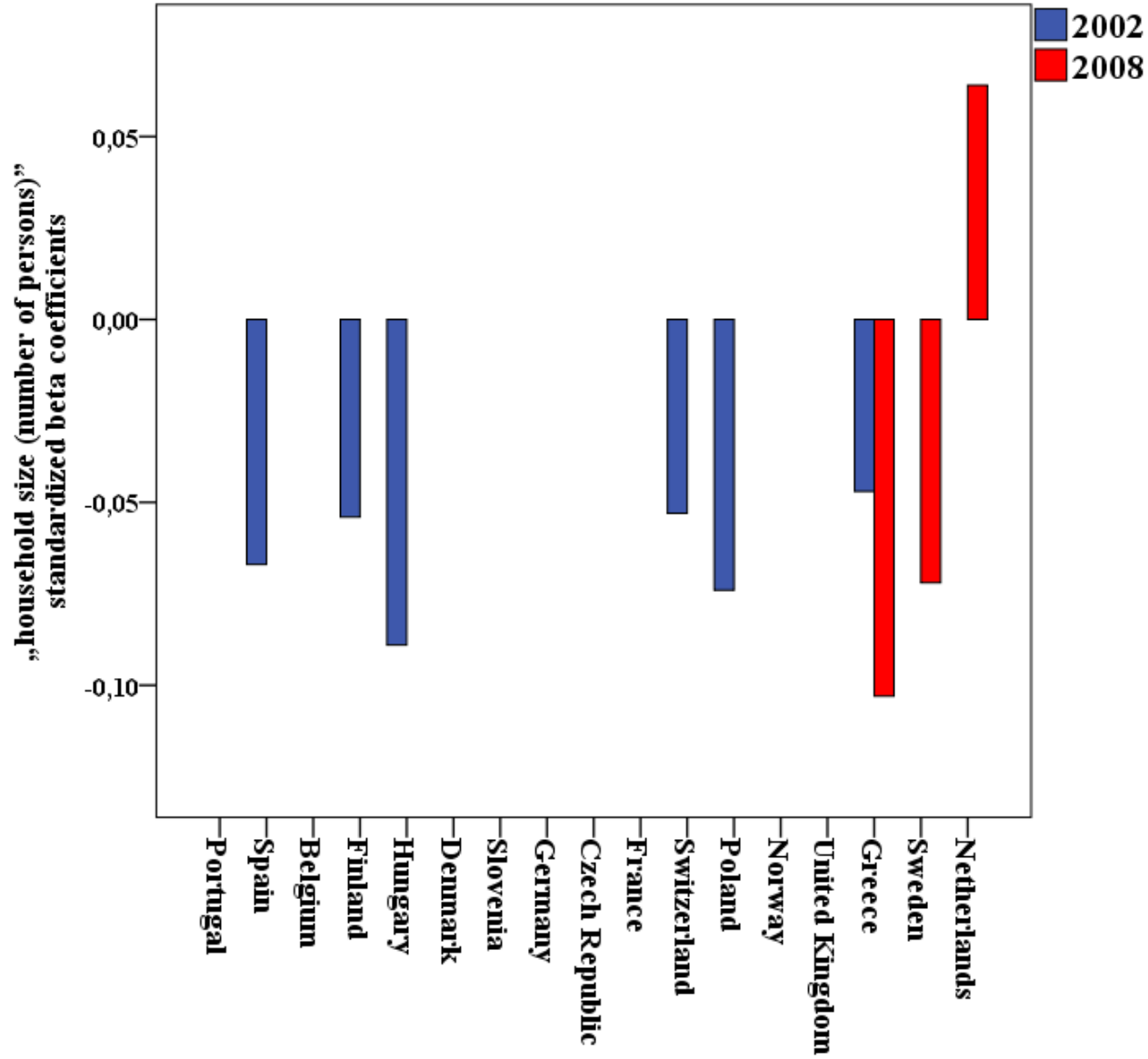

Jövedelmi egyenlőtlenségek hatása: szociális jóléti állam?

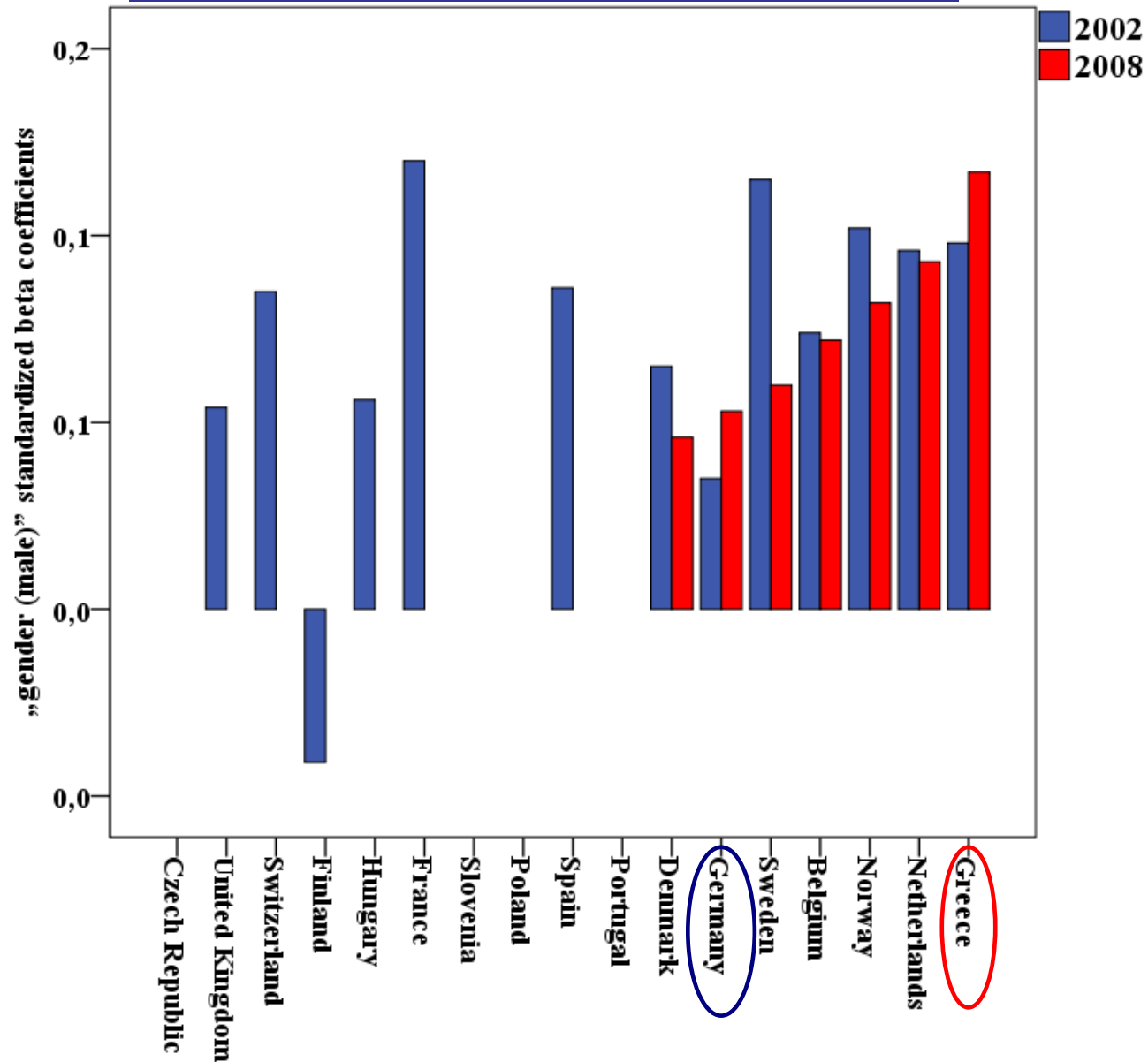

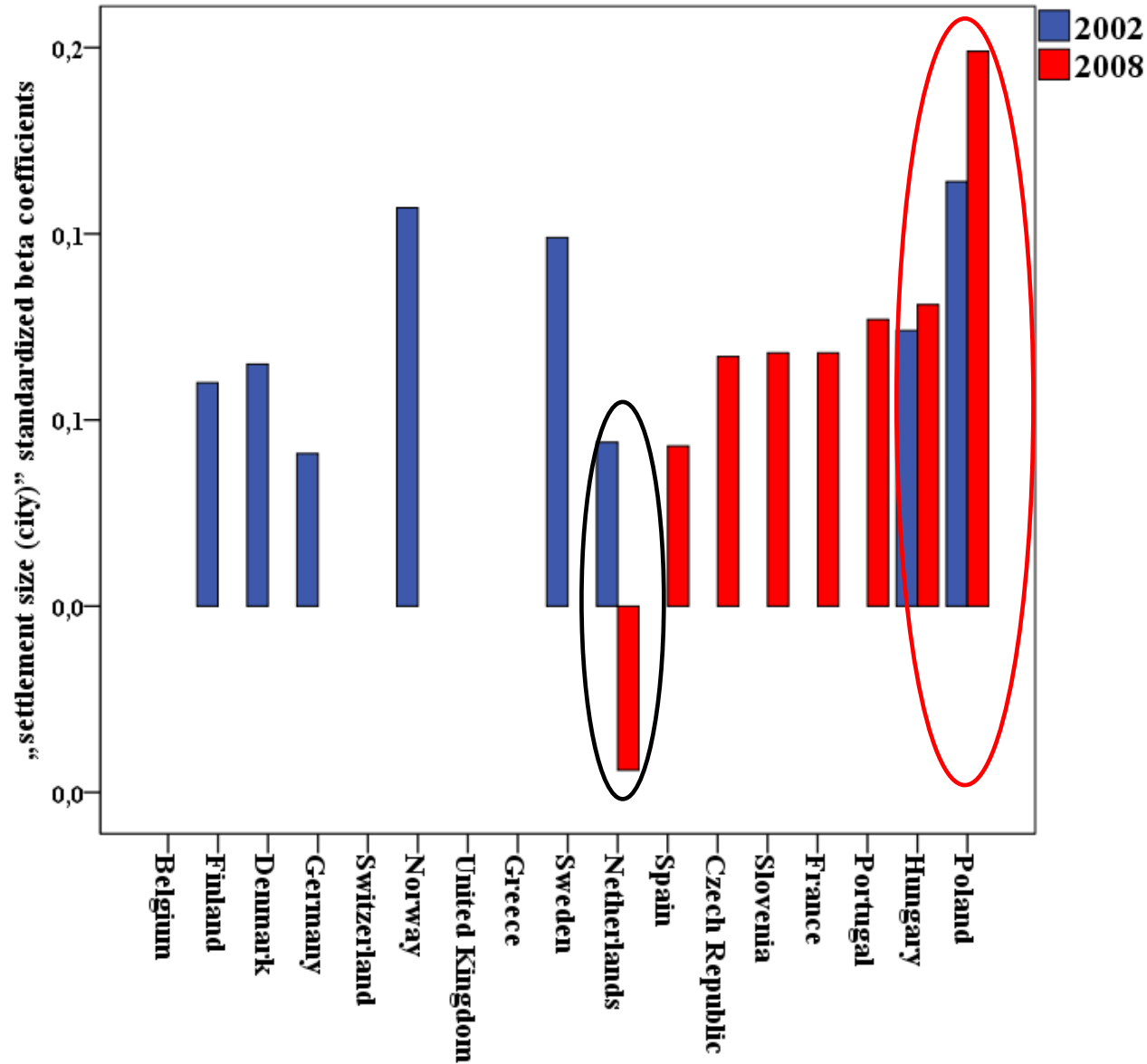
A háztartásnagyság eltűnő hatása

Csökkenő nemi egyenlőtlenségek az egyenlőtlenségek két típusa

A lakóhely településtípusa okozta digitális egyenlőtlenségek: településszerkezet, életmód, infrastruktúra

Másodlagos digitális egyenlőtlenségek

- A kultúra okozta egyenlőtlenségek
- A követett értékek okozta egyenlőtlenségek

Az értékek és funkcióik

Znaniacki (30-as évek) „bármely tárgy érték, amely meghatározott tartalommal és jelentőséggel rendelkezik valamely társadalmi csoport tagjai számára”

Csepeli (2006):

- „Az integrált személyiség legmélyebben beágyazott, eligazodást szolgáló támpontjai.”
- „A társadalmi osztályok, rétegek, csoportok integrációját biztosító szociálpszichológiai eszköz: a legkisebb közös többszörös.” (ennek következtében a különböző értékeket valló csoportok között értékkonfliktusok alakulhatnak ki)
- „Az értékek nem vezethetők le csak és kizárólag a szükségletekből (még tisztán pszichológiai szempontból sem). Az értékek belső készletési állapotokat hoznak létre a csoport, a társadalom által kitűzött célok elérése érdekében.”
- „Az értékek nem vezethetők le tisztán a társadalom érdekviszonyaiból sem, mert ha az érdekek kondicionálják is az értékeket, az egyén által belsővé tett értékrendszerek a pszichikumban működve a tér és idő sajátos megélésére adnak módot.” (Csepeli 1997)

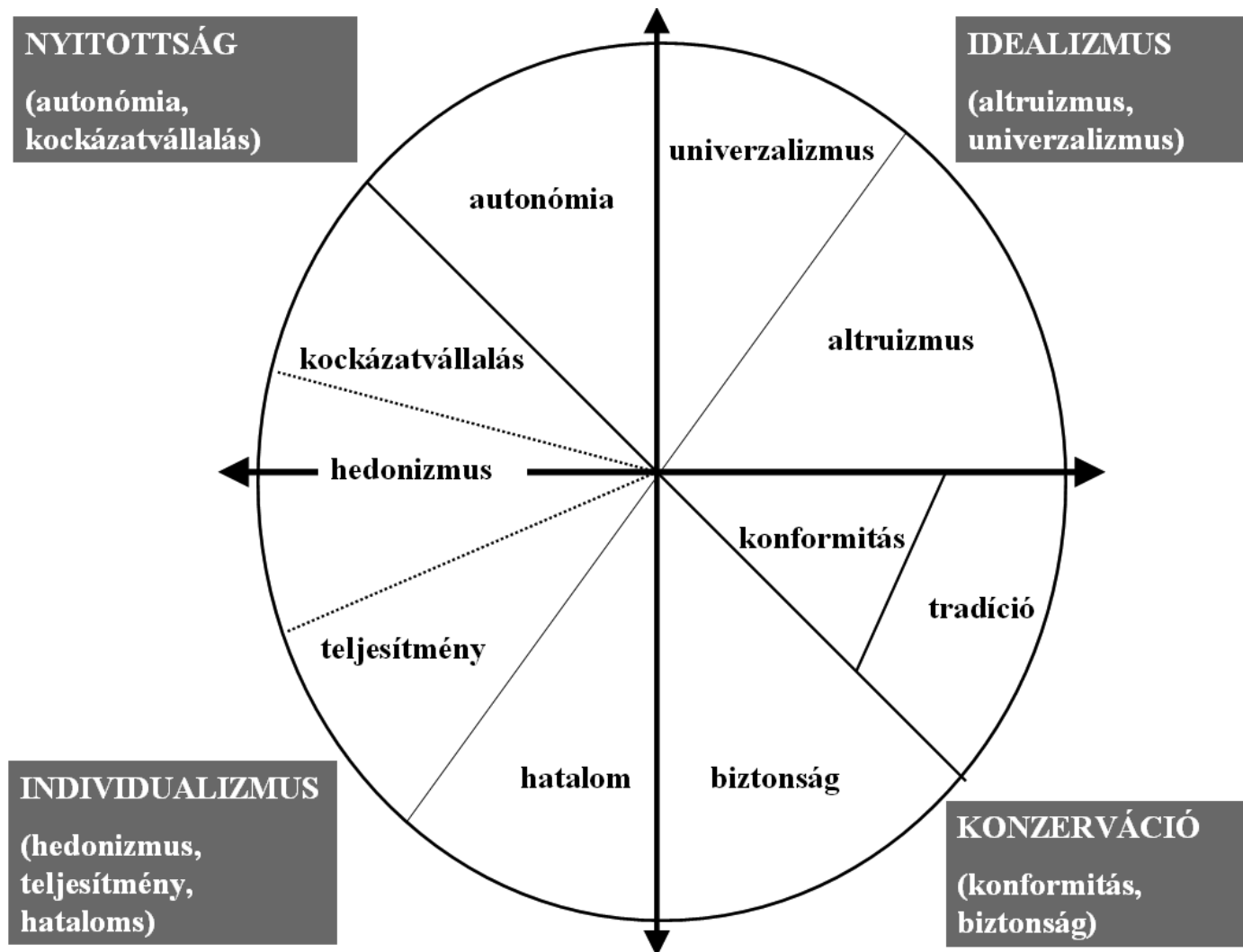
Váriné, Sz. I. (1987)

az értékek képezik a legfontosabb összekötő kapcsot az egyén és a társadalom között, mert egyszerre töltenek be integráló funkciót a társadalomban és a személyiségben

Értékesztek

- Allport, Vernon (1931):
  - gazdasági ember: jó=hasznos
  - elméleti ember: jó=igaz, igazságos
  - esztétikai ember: jó=harmonikus, esztétikus
  - szociális ember: jó=szeretet, hűség
  - politikai ember: jó=hatalom
  - vallásos ember: jó=mennyország
- Rokeach (1973)
  - célérték – eszközérték
- Hofstede (1967-73)
  - hatalomtól való függőség vs. függetlenség
  - bizonytalanság kerülése vs. kockázatvállalás
  - kollektívizmus vs. individualizmus
  - férfiasság - nőiesség
- Inglehart ('80-as évek)
  - World Values Survey
  - szekuláris – racionális
- Shalom Schwartz ('90-es évek)
  - a korábbi értékesztek integrálásával fejlesztett értékeszt

Schwartz féle értékrendszer

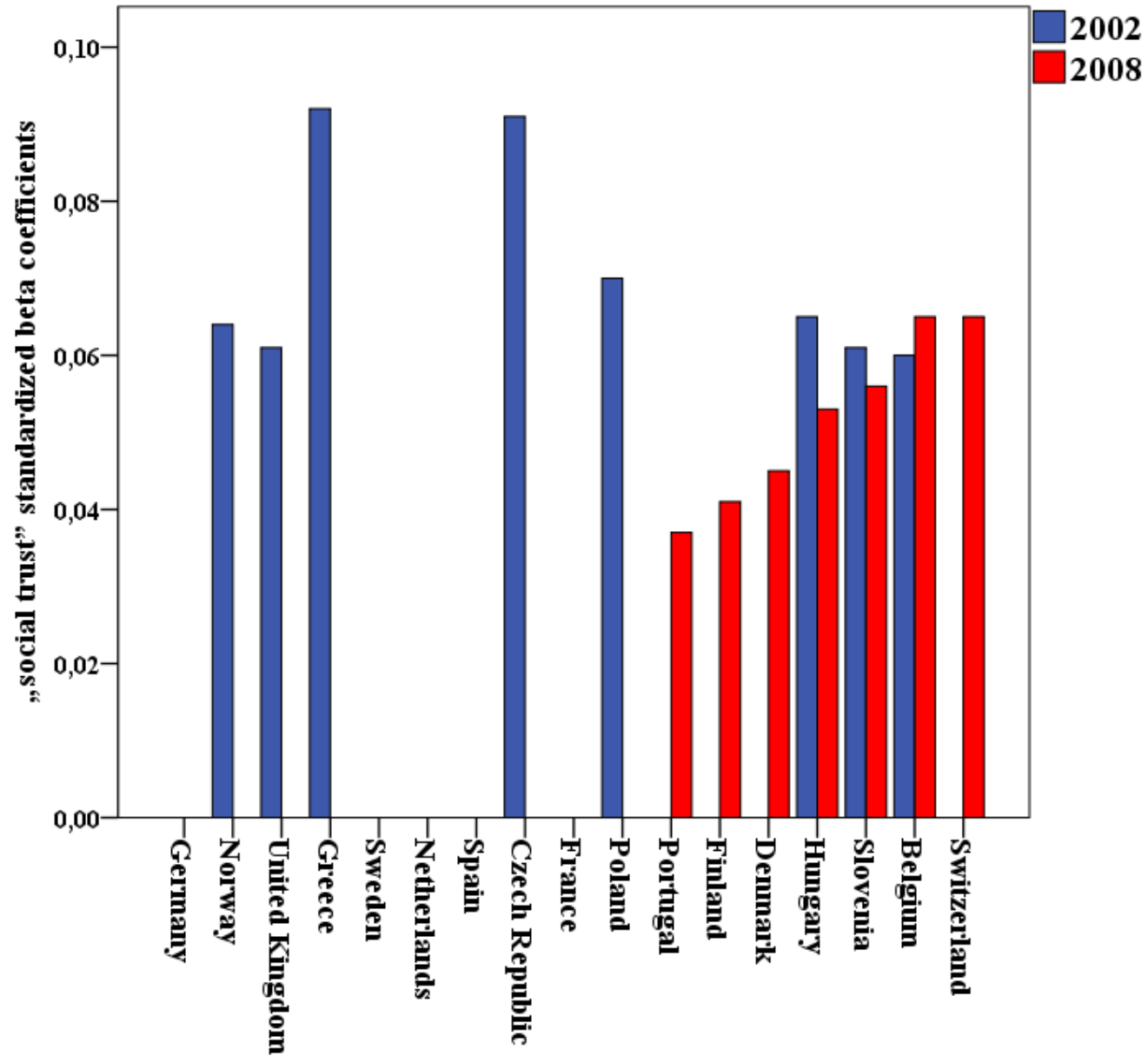
Schwartz, 1992, 1994, 2003, 2007

Schwartz és „értékei”

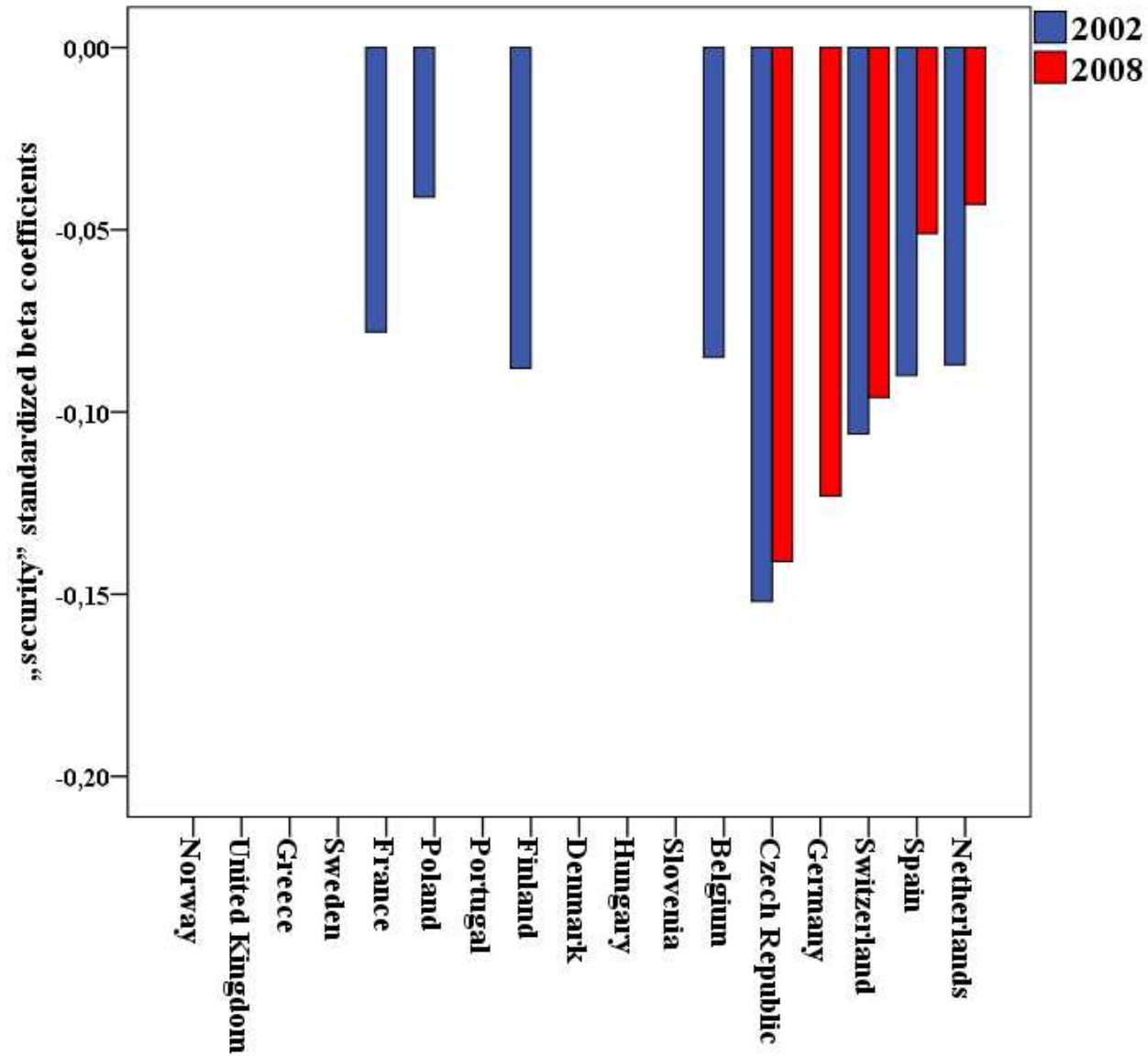
„Egyrészt tartalmi vonatkozásokban próbálja azonosítani ezeket (mármint az értékeket PG.), oly módon, hogy mindig rendszerben, vagy legalábbis a rokon és ellentétes értékek hálójában gondolkodik, és az értékeket generáló legáltalánosabb, mindenhol feltételezhetően közös motivációs tartományokból szeretne egy egyetemes értéktípológiát alkotni (több „találat” mellett ehhez azonban még számos kérdést, pl. az értékfogalmak jelentésének ekvivalenciáját tisztázni kell.) Továbbá keresi az egyetemességet strukturális vonatkozásban, és ebben eredményesebb. Az említett módszerrel (Smallest Space Analysis) ugyanis igazolni tudja, hogy azonos motivációs tartományba tartozó értékek összeférhetősége együtt jár az ellentétes motiivációs tartományba tartozó értékek tagadásával (pl. az engedelmesség taszítja a függetlenség, önérvényesítés értékeit, viszont harmonizál a biztonságra törekvéssel), ily módon az értékek általánosabb érvényű kapcsolati hálóját tudja felmutatni a kutatási eredmények alapján. Tulajdonképpen az értékszerveződés hierarchikus mivoltát is bemutatja, de érthetetlen módon ezt nem tekinti strukturális sajátosságnak.”
(Váriné, 2003:14)

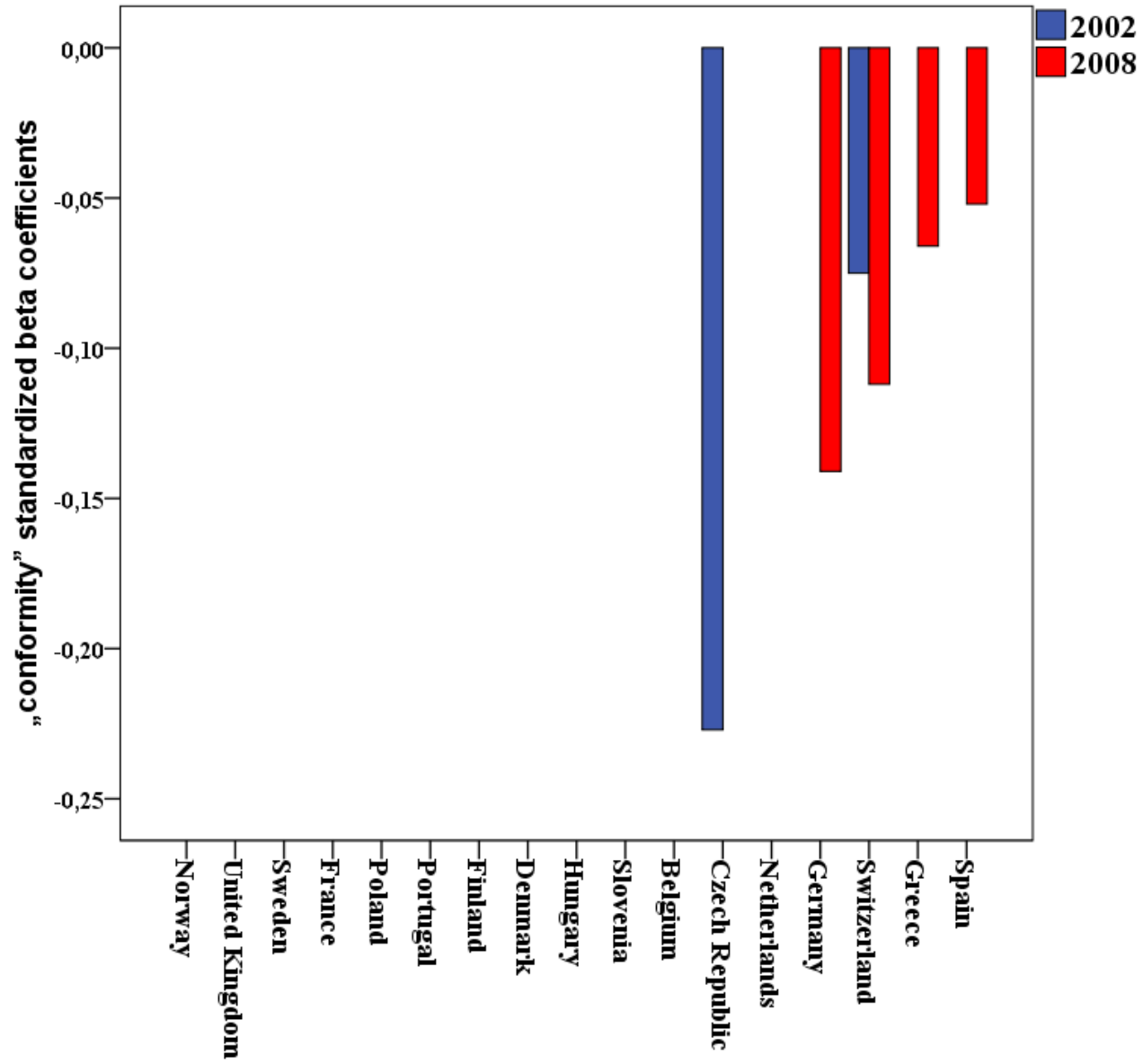
Gyanakvás, bizalom, nyitottság

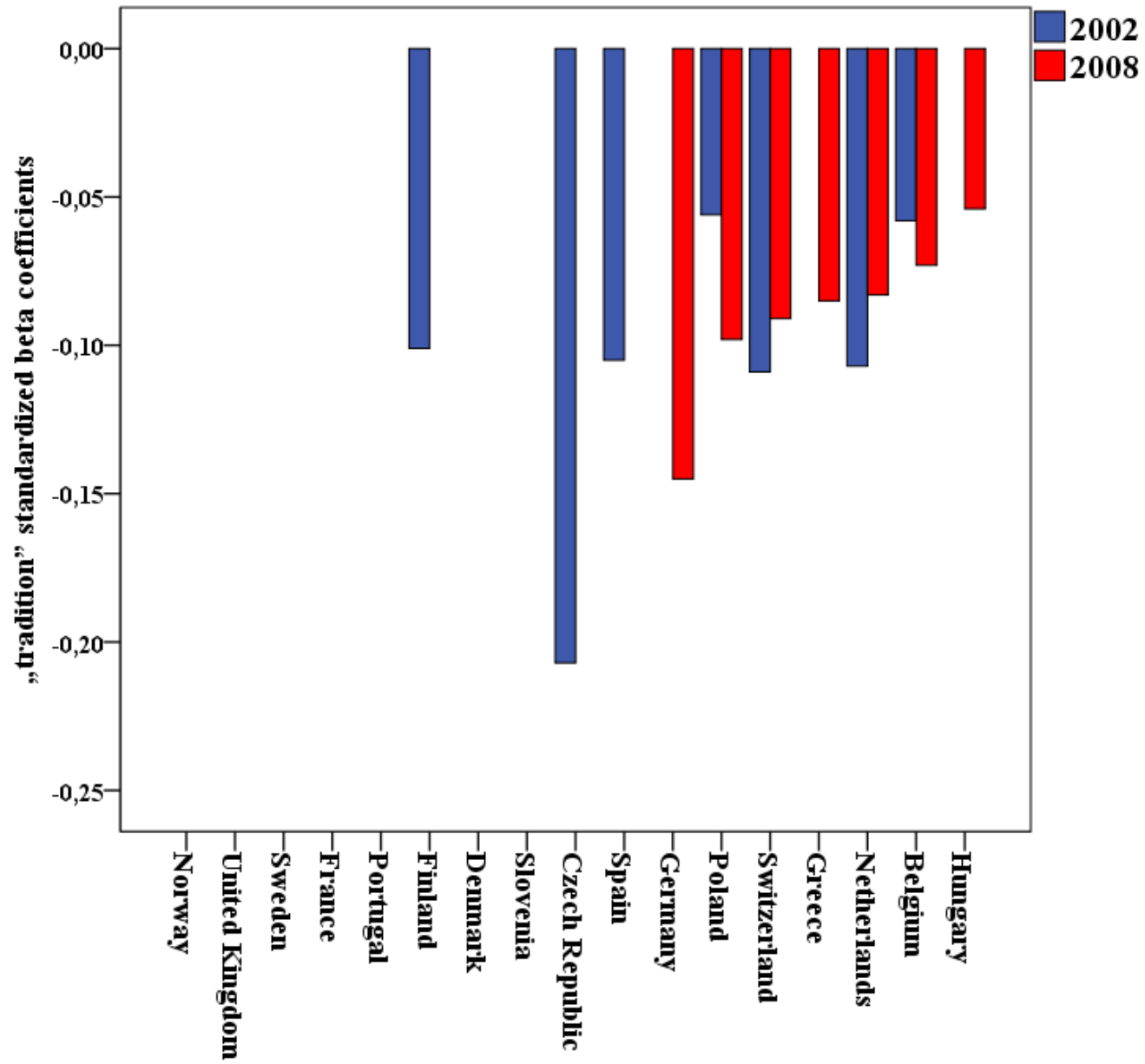
Egyre inkább biztonságra törekvő internetezők

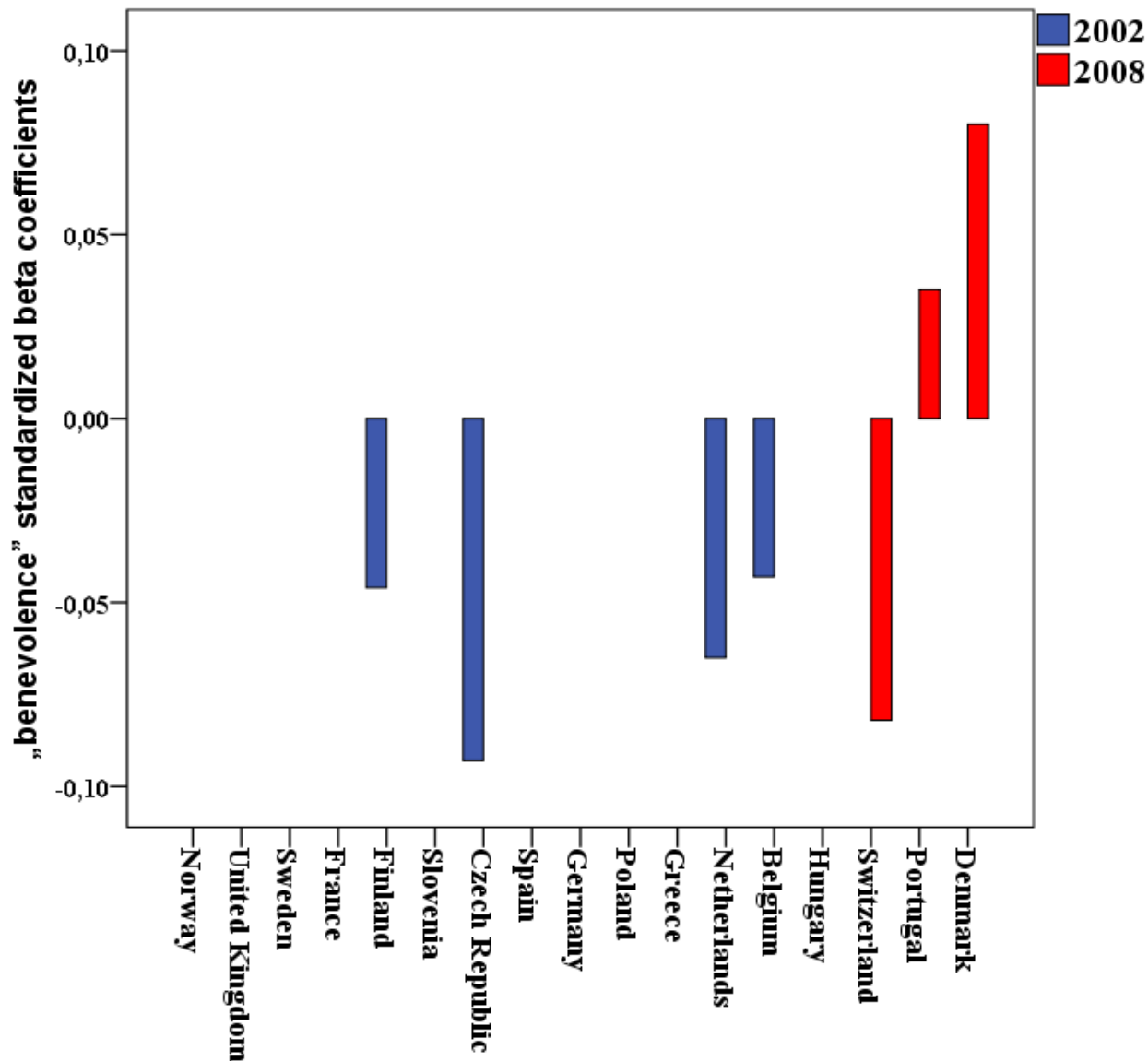
Kevésbé konform internetezők

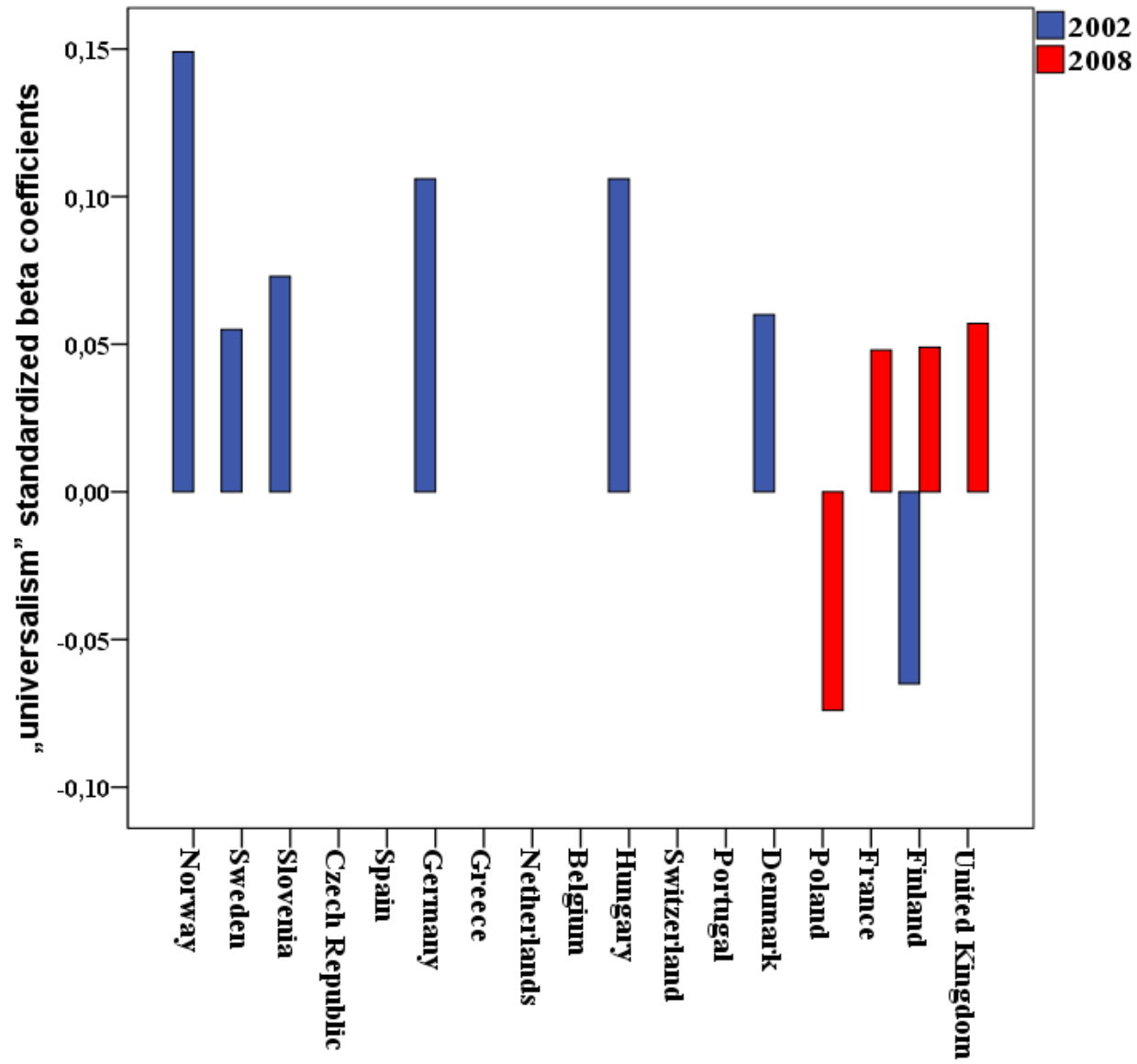
Tradíció és digitális egyenlőtlenségek

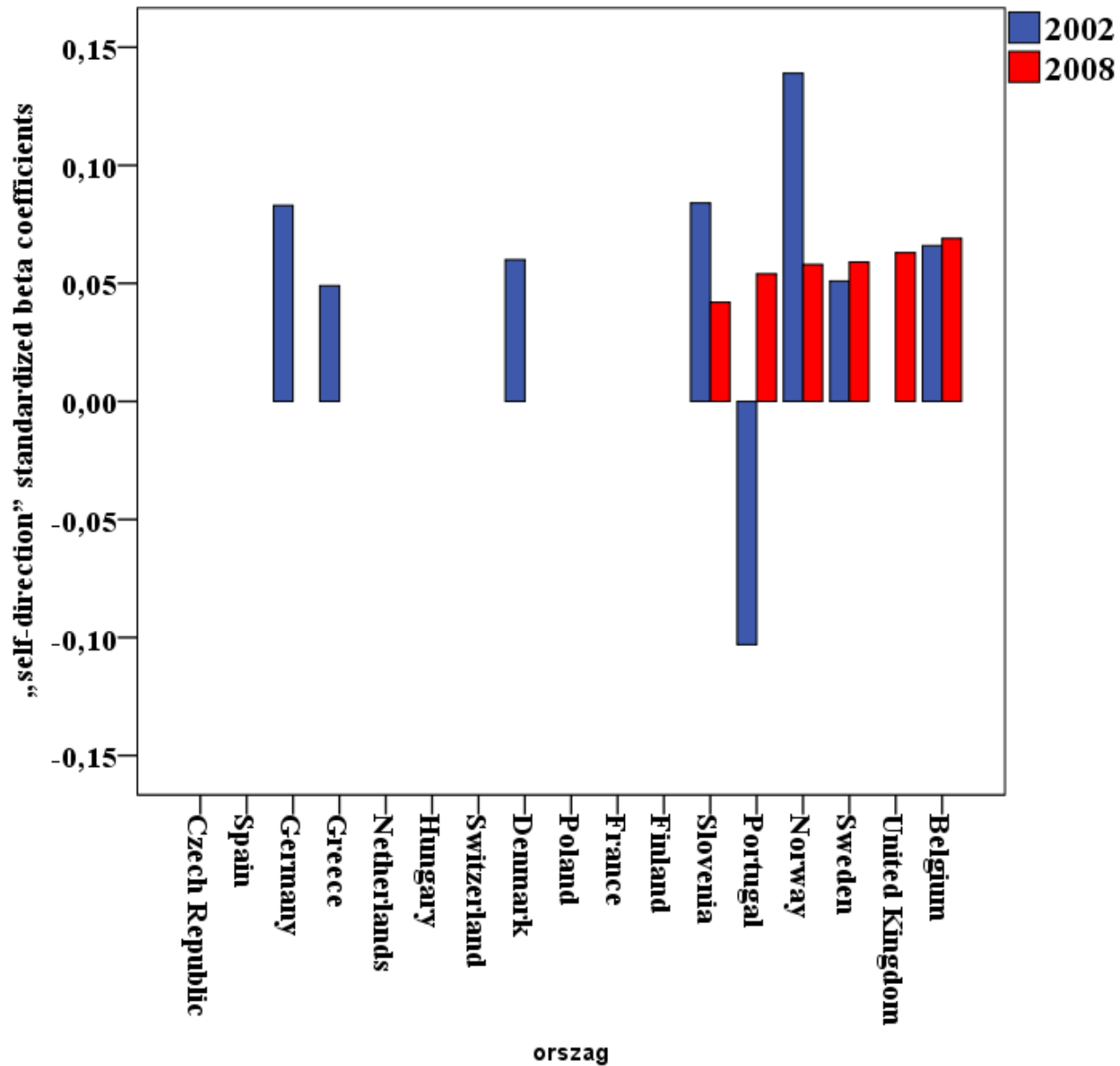
Jóindulat, altruizmus, digitális egyenlőtlenségek: fordulat?

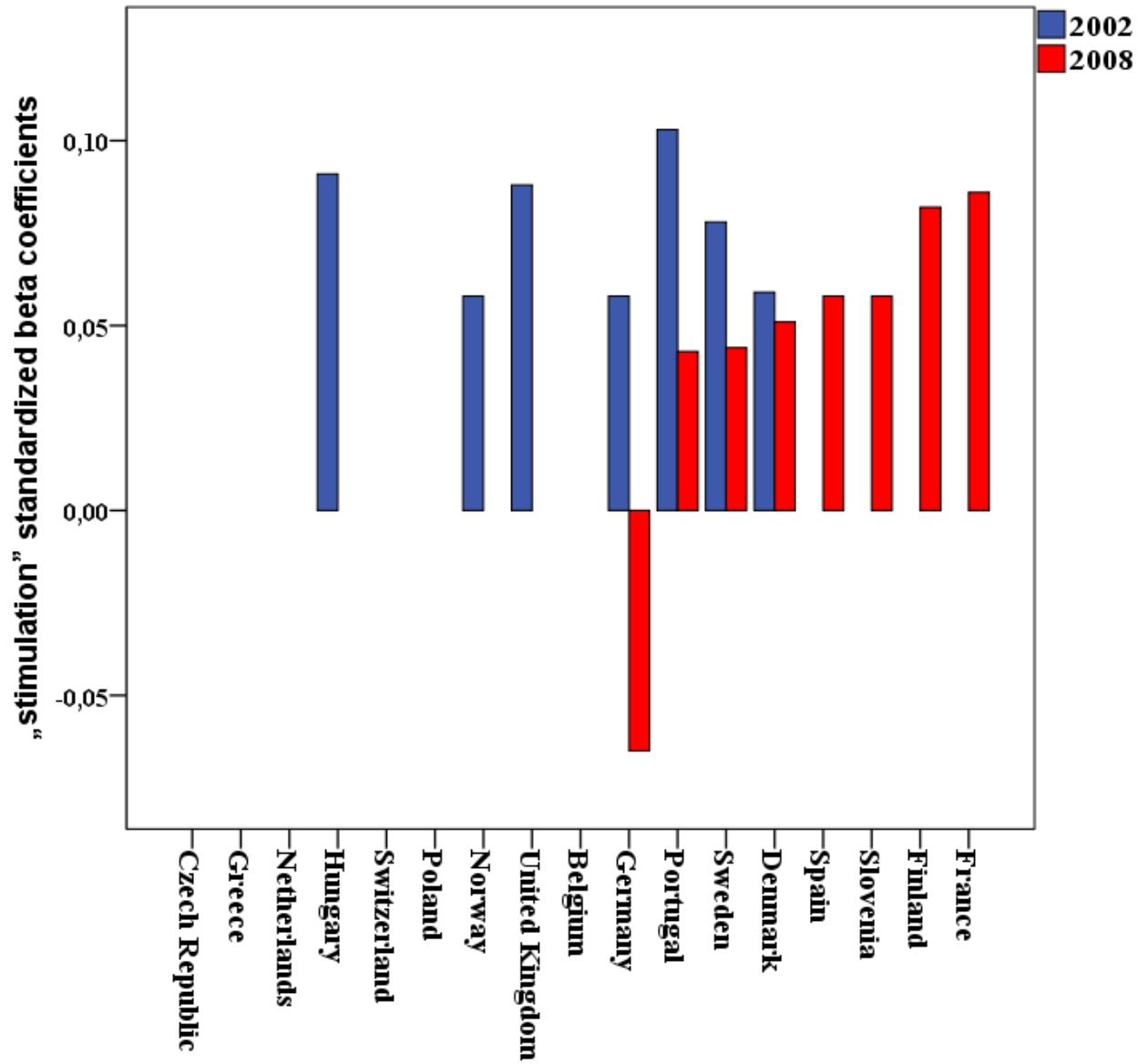
Szigorúbb internetezők

Kevésbé autonóm internetezők?

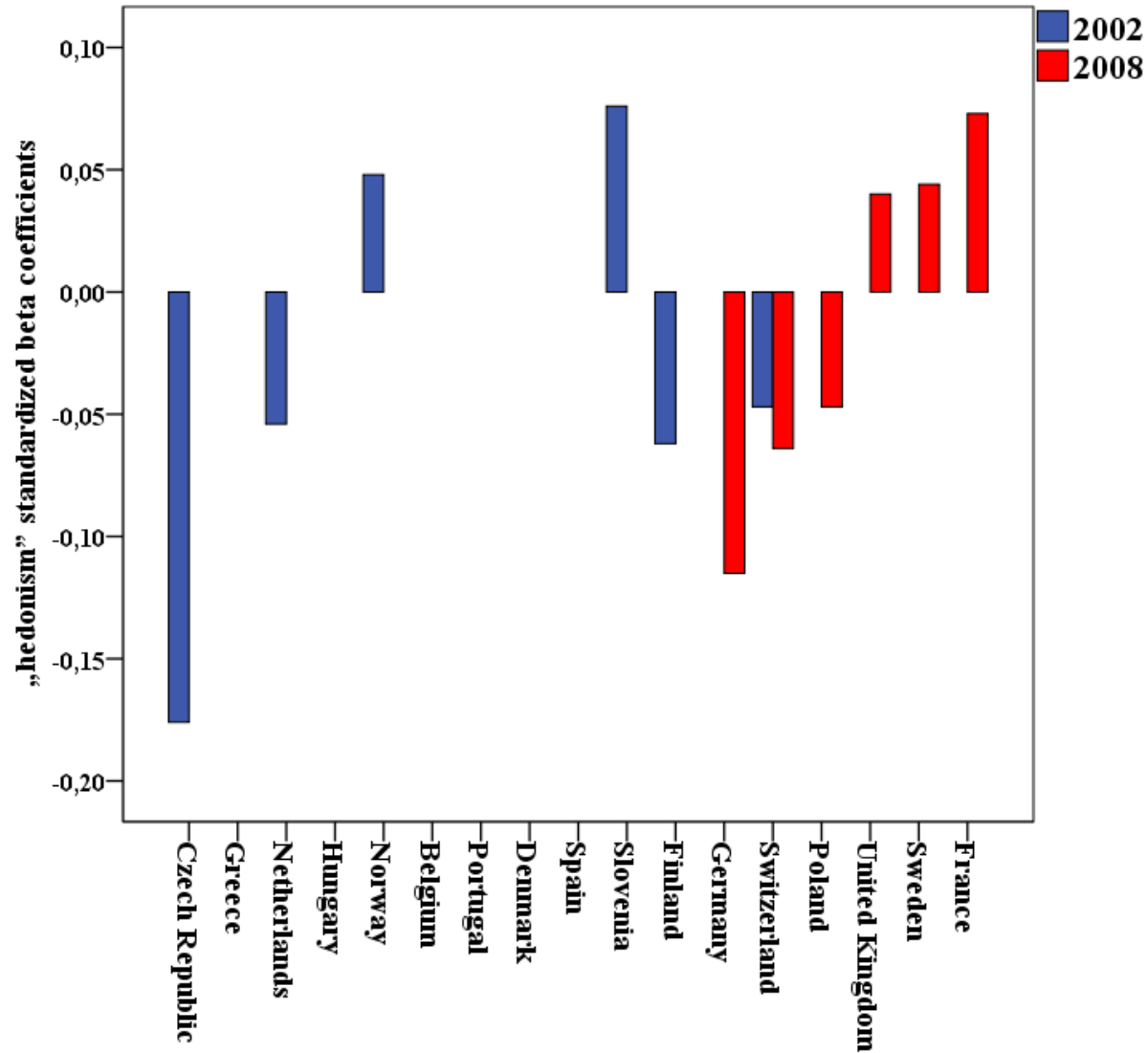

Internethasználat és a kalandok

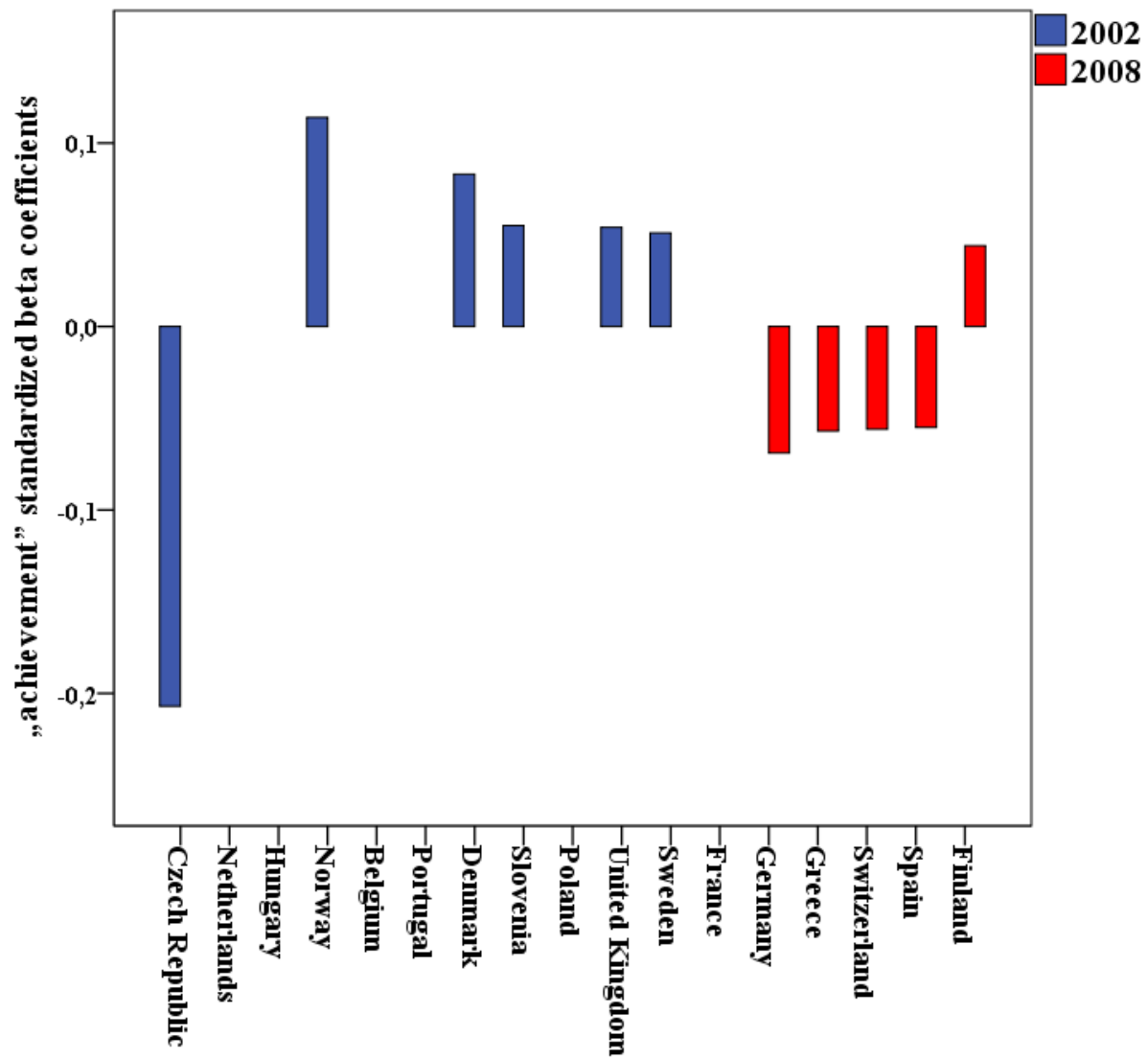

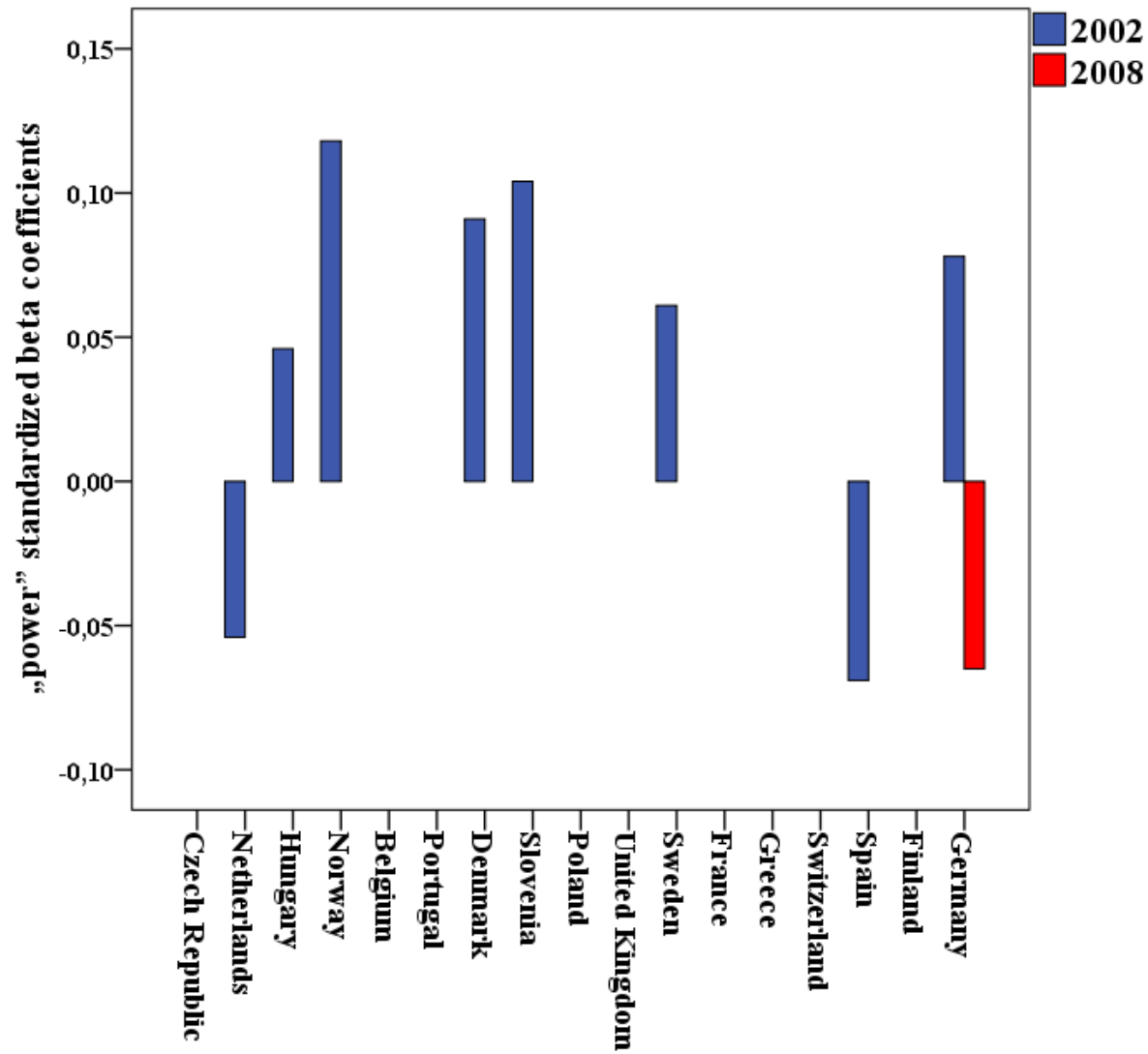
Internethasználat és hedonizmus: szórakozás

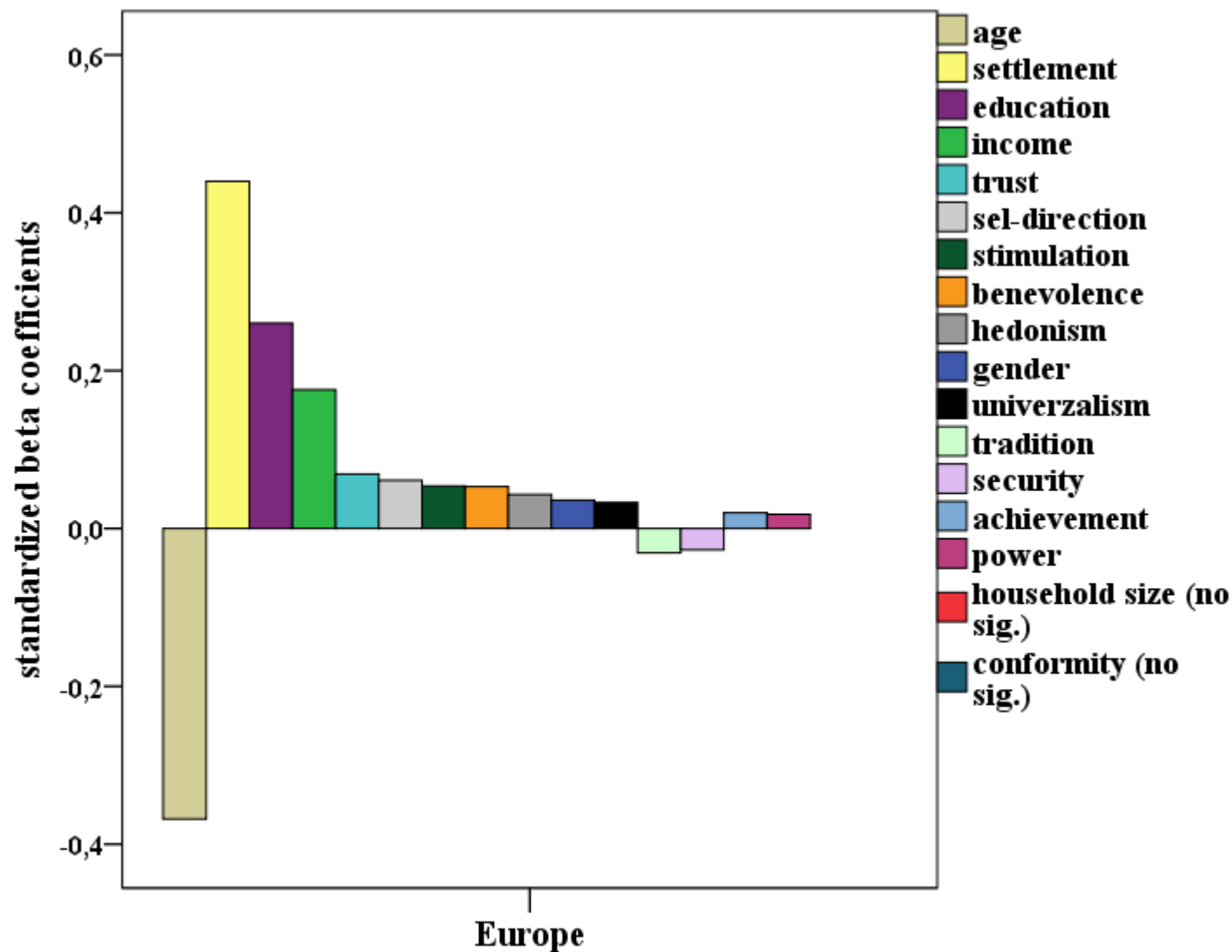
Internethasználat és teljesítmény: társadalmi megbecsülés, siker

Internethasználat és hatalom

Elsődleges és másodlagos digitális egyenlőtlenségek 2008 (a 17 országot egy régióként kezelve, $R^2=0,434$)

Irodalom

- Allport, C. W., Lindzey, G., Vernon, P. E. 1960 [1931]. *A study of values*. 3rd ed. Boston: Houghton Mifflin
- Bognár, É., Rét, Zs. 2005. A digitális egyenlőtlenségek kulturális vonatkozásai. In Dessewffy, T., Z. Karvalics, L. (szerk.) *Internet.hu II*. Budapest: Gondolat-Infonia
- Csepeli, Gy. 2006. *Szociálpszichológia*. Budapest: Osiris
- Csepeli, Gy., Prazsák, G. 2010. *Örök visszatérés? Társadalom az információs korban*. Budapest: Jászöveg
- Dessewffy, T., Rét, Zs. 2005. Az info-kommunikációs technológiák terjedése – szubjektív és objektív gátak. In Kolosi, T., Vukovich, Gy., Tóth, I.Gy. (szerk.) *Társadalmi riport, 2005*. Budapest: TÁRKI
- DiMaggi, P., Hargittai, E. 2001. *From the 'Digital Divide' to 'Digital Inequality': Studying Internet Use as Penetration Increases*. Presentation of the annual meetings of the American Sociological Association in Chicago, August
- DiMaggio, P., Hargittai, E. Neumann, W.R., Robinson, J.P. 2001. Social Implications of the Internet. *Annual Reviews of Sociology*, 27
- ESS Round 4: European Social Survey Round 4 Data (2008). Data file edition 3.0. Norwegian Social Science Data Services, Norway – Data Archive and distributor of ESS data.
- ESS Round 1: European Social Survey Round 1 Data (2002). Data file edition 6.1. Norwegian Social Science Data Services, Norway – Data Archive and distributor of ESS data.
- Heidegger, M. 2006 [1946]. Anaximandrosz mondása. Ford. Kocziszky, É. In *Rejtektutak*. Budapest: Osiris
- Hofstede, G. 2001. *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations Across Nations*. California – London – New Delhi: Sage
- Inglehart, R., Welzel, C. 2005. *Modernization, Cultural Change and Democracy: The Human Development Sequence*. New York: Cambridge University Press
- Rokeach, M. 1967 [1960]. *The Open and Closed Mind*. New York: Free Press
- Rokeach, M. 1973. *The nature of human values*. New York: Free Press
- Schwartz, S. H. 2007. Universalism Values and the Inclusiveness of Our Moral Universe. *Journal of Cross-Cultural Psychology*. Vol 38. No. 6.
- Schwartz, S. H. 2003. Univerzáliai az értékek tartalmában és struktúrájában. Elméleti előrelépések és empirikus próbák húsz országban. In Váriné Szilágyi, I. (szerk.) *Értékek az életben és a retorikában*. Budapest: Akadémiai. pp. 105-154.
- Schwartz, S. H. 2003. A proposal for measuring value orientations across nations [Chapter 7 in the Questionnaire Development Report of the European Social Survey]. http://www.europeansocialsurvey.org/index.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=126&Itemid=80 (letöltés: 2010. 03. 30.)
- Schwartz, S. H. 1994. Beyond Individualism/Collectivism: New Cultural Dimensions of Values. In Kim, U., Triandis, H., Kagitcibasi, C., Choi, S. C., Yoon, G. (eds.) *Individualism and Collectivism*. London: Sage
- Schwartz, S. H. 1992. Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries. *Advances in Experimental Social Psychology* Vol. 25.
- Schwartz, S. H., Boehnke, K. 2004. Evaluating the structure of human values with confirmatory factor analysis. *Journal of Research in Personality*. Vol. 38. No. 3.
- Váriné, Sz. I. 2003. *Az értékek egyetemes és kultúrspecifikus természetéről*. In *Értékek az életben és a retorikában*. Budapest: Gondolat
- Váriné, Sz. I. 1987. *Az ember, a világ és az értékek világa*. Budapest: Gondolat

Köszönöm a figyelmet!